

Οι γέροι στο πάρκο, 1936

Η τύχη είναι ο βασιλιάς του κόσμου. Παίζει με τους ανθρώπους, φέρνει τα πάνω κάτω μέσα σε μια στιγμή, δημιουργεί περίεργες συμπτώσεις. Εκ των υστέρων, οι άνθρωποι προσπαθούν να δώσουν μια εξήγηση. Να τις εντάξουν σ' ένα γενικότερο πλαίσιο. Τίποτα δεν είναι λιγότερο βέβαιο.

Τρία γεγονότα –φαινομενικά, εντελώς ασύνδετα μεταξύ τους– συνέβησαν στην πόλη τον τελευταίο μήνα. Τρεις συνεχόμενες Τρίτες. Τρεις αληθινές συμφορές. Ο αντίκτυπός τους δεν έγινε μόνο άμεσα αισθητός. Διαγράφοντας ολοένα και μεγαλύτερους κύκλους σαν το βότσαλο όταν πέφτει στο νερό, τα επακόλουθά τους διέσχισαν τις εποχές κι απλώθηκαν στο χρόνο.

Η πρώτη σήμανε το τέλος μιας εποχής, αν και αυτή είναι μια εξήγηση που δόθηκε πολύ αργότερα. Τίποτα δεν προμήνυε τέτοιο κακό, ούτε τα σκυλιά δεν είχαν δείξει κάποια ανησυχία. Ήταν μια μέρα σαν όλες τις άλλες. Καθισμένοι στο γνωστό τους τραπεζάκι, έπιναν τον καφέ τους κουβεντιάζοντας. Πρώην εισαγγελεύς παρ' Αρείω Πάγω, ο Στέφανος Αρζόγλου εξηγούσε στον παιδικό του φίλο και ιδιοκτήτη του κινηματογράφου «Ορφέας» Μάριο Μιχαηλίδη πώς τα αιματηρά γεγονότα της Θεσσαλονίκης τον Μάιο είχαν σταθεί η αφορμή για την κατάλυση του Συντάγματος. Κάθε τόσο, ρουφούσε δυνατά μια γουλιά από τον καφέ του, βαρύ γλυκό με μπόλικο καιμάκι, κι ύστερα πλατάγιζε τα χείλη του με ευχαρίστηση. Κόσμος πήγαινε κι ερχόταν, οι μαγαζάτορες διαλαλούσαν τηνπραμάτεια τους, οι νοικοκυρές έκαναν τα ψώνια τους, τα παιδιά έλεγαν εν χορώ την «Προπαιδεία» μαζί με τη δασκάλα. Μπροστά στο φαρμακείο του Ααρών Μασλία η κόρη του γιατρού, η Αντιγόνη, αντάλλαζε τα τελευταία νέα με τη φίλη της την Άννα. Ο τρελο-Γιάκο ήταν ανεβασμένος σ' ένα από τα δέντρα της πλατείας και σιγοτραγουδούσε. Ο δήμαρχος κατευθυνόταν προς το γραφείο του Κεχαγιά, με τον οποίο είχε ένα σημαντικό ραντεβού, ο παπα-Λάμπρος έκανε ένα τρισάγιο, ενώ ο Μανόλης, πάνω σε μια σκαλωσιά, ζωγράφιζε έναν από τους Αποστόλους.

Όταν ακούστηκε το βουητό, οι περισσότεροι κοντοστάθηκαν και κοίταξαν γύρω τους απορημένοι. Ύστερα όλα έγιναν πολύ γρήγορα. Η πόλη τραντάχτηκε συθέμελα. Σκεπές και κεραμίδια άρχισαν να πέφτουν και να σπάνε σε χίλια κομμάτια, τα άλογα αφηνιασμένα σηκώθηκαν στα πιασινά τους πόδια καθώς η γη από κάτω τους ανοιγόταν στα δυο. Μέσα σ' όλο εκείνο το πανδαιμόνιο, οι δύο φίλοι έμειναν ακίνητοι σαν κεραυνοβολημένοι, ο περισσότερος κόσμος όμως έτρεξε αλαφιασμένος προς την πλατεία πηδώντας πάνω απ' τα συντρίμμια. Από παντού ακούγονταν κραυγές στις οποίες ήρθε να προστεθεί ο ήχος της καμπάνας που χτυπούσε δαιμονισμένα.

Το κακό δεν κράτησε πολύ. Άξαφνα η γη σταμάτησε να τρέμει κι απλώθηκε σιωπή. Κανένας δεν τολμούσε να κουνηθεί από το φόβο του. Ήταν, άραγε, αυτό το τέλος ή θα έρχονταν κι άλλα, χειρότερα;

Δεν πέρασαν λίγα λεπτά κι άκουσαν τον τρελο-Γιάκο να φωνάζει «κοίτα!», δείχνοντας ψηλά. Ανασήκωσαν το κεφάλι κι είδαν τους πελαργούς να γεμίζουν τον ουρανό. Χτυπώντας μανιασμένα τα φτερά τους, τα μεγαλόσωμα πουλιά άρχισαν να κρῶζουν εφιαλτικά κάνοντας κύκλους πάνωθές τους. Ύστερα βούτηξαν κάθετα και βάλθηκαν να ψάχνουν για τις φωλιές τους στριφογυρίζοντας απειλητικά ανάμεσά τους, τρυπώνοντας σε κάθε γωνιά, πέφτοντας πάνω σε τζάμια και τσακίζοντας τις φτερούγες τους, και δῶσ' του πάλι να ορμάνε και να φωνάζουν απεγνωσμένα τα μικρά τους ξανά και ξανά, ώσπου κάποια στιγμή άρχισαν φρενιασμένα να ξεριζώνουν με το ράμφος τους ένα ένα τα φτερά τους. Ο κόσμος κοίταζε άφωνος. Μέσα σε λίγα λεπτά ένα σύννεφο από κατάλευκα φτερά γέμισε τον ουρανό πάνω απ' το κέντρο της πόλης. Όλοι είχαν ανασηκώσει το κεφάλι και παρακολουθούσαν τον πένθιμο χορό των φτερών που παρασύρονταν για λίγο απ' τον αέρα, στροβιλίζονταν με χάρη και έπεφταν θροίζοντας απαλά, άλλο πάνω σ' ένα καπέλο, άλλο σ' ένα φανοστάτη, άλλο στο κιγκλίδωμα ενός μπαλκονιού. Κάποια παιδιά σήκωσαν τα χέρια ψηλά κυνηγώντας τα, εκείνα έπεφταν ασταμάτητα, πούπουλα και χνούδια που δημιουργούσαν στην περιδίνσή τους αλλόκοτα σχήματα και μορφές κι ύστερα γέμιζαν την πλατεία, τη σκέπαζαν με την τρομαχτική λευκότητά τους που αντανάκλουσε τόσο φως κι έκανε τα μάτια όλων να θαμπώνουν. Το θέαμα, καθώς εκτυλισσόταν μέσα σε μια απόκοσμη σιωπή, έμοιαζε βγαλμένο από όνειρο. Κανείς δεν μιλούσε, λες και οι λέξεις είχαν εγκαταλείψει την πόλη που στεκόταν μετέωρη στο χρόνο, ανίκανη να γεφυρώσει το πριν με το μετά αφού κάθε λογική εξήγηση έμοιαζε μάταιη και περιττή, κι έτσι η σκηνή είχε μια αυτοτέλεια μέσα στην πλήρη απουσία νοήματός της, μια μαγική αυτοτέλεια που του περιέκλειε όλους, αυτό δεν θα 'ξεραν να το πουν με λόγια, μα το αισθάνονταν, γι' αυτό και κανείς δεν έκανε την παραμικρή κίνηση για να βγει από τη μαγική εκείνη ακινησία, όλοι παρέμεναν στην ίδια θέση, μικρές, διάστικτες κουκκίδες μέσα σε μια πάλλευκη θάλασσα.

Τη νύχτα σηκώθηκε αέρας. Σάρωσε τα πάντα. Οι πελαργοί εξαφανίστηκαν από την πόλη και δεν επέστρεψαν ποτέ. Από την επομένη, όλοι άρχισαν να καταγίνονται με πρακτικά ζητήματα, πασχίζοντας να αποκαταστήσουν τις ζημιές. Ο ένας τοίχος του κινηματογράφου είχε πέσει

καταστρέφοντας αρκετά από τα βυσσινί βελούδινα καθίσματα. Όταν πήγαν να μιλήσουν για όσα εκτυλίχτηκαν στην πλατεία, δεν τα κατάφεραν. Οι λέξεις έμπαιναν στη σειρά, μα το νόημα ξεγλιστρούσε, κι έτσι η σκηνή σβήστηκε από τη μνήμη τους όπως σβήνονται ακόμα και οι εντονότερες σκηνές ενός ονείρου μόλις πάνε να διαβούν το κατώφλι του λόγου. Κραδαίνοντας τη μαγκούρα του, ο Νικήτας Ευφραΐμογλου, συνταξιούχος τραπεζικός και αριστερός ψάλτης, ισχυρίστηκε ότι τους τιμώρησε ο Θεός, και κάποιοι βιάστηκαν να συμφωνήσουν μαζί του. Ο Στέφανος Αρζόγλου όμως υποστήριξε την άποψη των επιστημόνων που μίλησαν για το ρήγμα το οποίο επηρέαζε την περιοχή και είχε προκαλέσει και στο παρελθόν αντίστοιχους σεισμούς. Οι κάτοικοι της πόλης ανέσυραν απ' τα χαλάσματα κάποια πολύτιμα για τον καθένα αντικείμενα μαζί με τις σορούς δυο γέρων, ενός μωρού και της Φώφης της φουρνάρισσας που καταπλακώθηκε από τα ντουβάρια ενώ ζύμωνε δυο πρόσφορα. Οι τραυματίες επούλωσαν τις πληγές τους με τη βοήθεια των ειδικών κι οι τρεις φίλοι αναστέναξαν ανακουφισμένοι για την παράταση που τους δόθηκε.

Την επόμενη Τρίτη το πρωί, όταν πήγε να ανοίξει το μαγαζί του, ο Ναχμίας Γιακέλ βρήκε τον γιο του ξυλοκοπημένο μέχρι θανάτου. Στον τοίχο ήταν γραμμένο με κόκκινα γράμματα το σύνθημα «Θάνατος στους Εβραίους!» κι από κάτω το σήμα ΕΕΕ. Το ίδιο σύνθημα βρισκόταν και στην πρόσοψη του βαφείου του Ιωσήφ Κοέν, αλλά και στο φαρμακείο του Ααρών Μασλία, και σ' ένα σωρό άλλα εβραϊκά μαγαζιά. Ο Ναχμίας Γιακέλ έμεινε ακίνητος για ώρα να κοιτάζει τον πρωτότοκο γιο του, Σάμη. Όπως ήταν πεσμένος στο πλάι, θα πίστευε κανείς πως κοιμάται, αν δεν ήταν το αίμα που είχε ζωγραφίσει ένα στεφάνι ανάμεσα στις μαύρες μπούκλες του. Ήταν καλό παιδί ο Σάμης και χρυσοχέρης. Όλα τα ρολόγια της πόλης εκείνος τα 'φτιαχνε, ακόμα και το μεγάλο, στην είσοδο του σταθμού. Το προηγούμενο βράδυ είχε έρθει να κρατήσει το καπνοπωλείο του πατέρα του για τελευταία φορά. Σε δυο μέρες παντρευόταν την Ελίζα και θα άρχιζε να δουλεύει με τον πεθερό του, τον καλύτερο αργυροχρυσόχο της περιοχής. Εκείνο το πρωί ο Ναχμίας Γιακέλ έκλεισε την πόρτα του μαγαζιού του για να μην την ξανανοίξει ποτέ πια. Το ίδιο έκαναν κι άλλοι πολλοί που το αμέσως επόμενο διάστημα εγκατέλειψαν την πόλη. Ίσως αυτή να ήταν απλώς η αφορμή και να το σχεδίαζαν καιρό. Ωστόσο, σπίτια και μαγαζιά ερήμωσαν ξαφνικά, ο εβραϊκός μαχαλάς σχεδόν άδειασε κι η μυρωδιά του σουσαμόλαδου έπαψε να απλώνεται στο πάρκο κάθε φορά που φύσαγε κατά κει.

Μέσα στη γενική αναστάτωση που προκάλεσαν τα απανωτά αυτά γεγονότα δεν δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στην τρίτη συμφορά που τους βρήκε. Μια βδομάδα αργότερα ανασύρθηκε το πτώμα μιας μικρής προσφυγοπούλας δεκαπέντε χρόνων. Το ανακάλυψαν δυο παιδιά που ψάρευαν κοντά στο παλιό γεφύρι. Ένα κομμάτι απ' το φουστάνι της είχε σκαλώσει ανάμεσα στις καλαμιές. Πρέπει να ήταν εκεί από καιρό, το σώμα βρισκόταν σε προχωρημένη αποσύνθεση. Τα μάτια έλειπαν, τα είχαν φάει τα ψάρια, και στα μαλλιά της είχαν πλέξει τις ρίζες τους κάτι άσπρα μεγάλα νούφαρα.